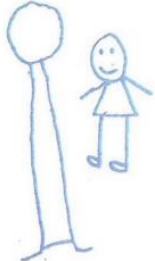
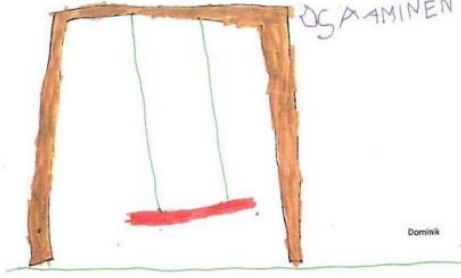
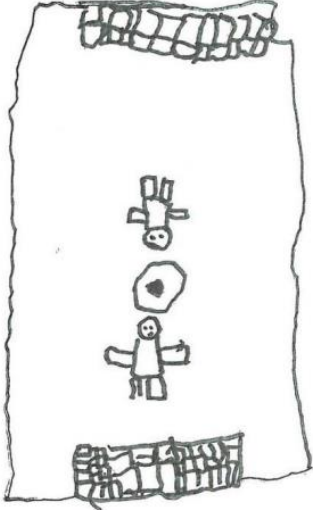

Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma 2016

Äiti ja minä tulossa eskariin tutustumaan -viveka 	 Lapsi ilostuu, kun oppii tietämään miten kasvit kasvavat -Nea
LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN Dominik	 Pelataan jalkapalloa! Riittävä liikunta ja kaveruus on tärkeää. -Rasmus

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	5
1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	5
1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.....	5
1.3. Opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut Raumalla	7
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	9
2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	9
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	12
2.3. Arvoperusta	13
2.4. Oppimiskäsitys	14
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	15
2.6. Esiopetuksen järjestäminen Raumalla.....	19
Esiopetuksen tehtävä Raumalla	20
Arvoperusta Raumalla.....	20
Oppimiskäsitys Raumalla	21
Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, painotukset ja toimenpiteet Raumalla ...	22
<i>Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Raumalla</i>	<i>22</i>
<i>Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Raumalla</i>	<i>22</i>
<i>Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Raumalla</i>	<i>22</i>
<i>Laaja-alaisen osaamisen arviointi Raumalla</i>	<i>23</i>
3. Esiopetuksen toimintakulttuuri.....	24
3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	24
3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa	27
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	28
3.4. Esiopetuksen toimintakulttuuri Raumalla.....	30
Oppimisympäristöt Raumalla	32
Yhteistyö esiopetuksessa Raumalla.....	32
<i>Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Raumalla</i>	<i>34</i>
<i>Yhteistyö siirtymävaiheissa Raumalla</i>	<i>34</i>
<i>Yhteistyön arviointi Raumalla</i>	<i>35</i>
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	36
4.1. Monipuoliset työtavat	36
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	37

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	38
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	49
4.5. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet Raumalla	51
Monipuoliset työtavat	52
Arviointi Raumalla	53
Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet Raumalla	53
<i>Ilmaisun monet muodot Raumalla</i>	<i>54</i>
<i>Kielten rikas maailma Raumalla</i>	<i>54</i>
<i>Minä ja meidän yhteisömme Raumalla</i>	<i>54</i>
<i>Tutkin ja toimin ympäristössäni Raumalla</i>	<i>54</i>
<i>Kasvan ja kehityn Raumalla</i>	<i>55</i>
Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Raumalla	55
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	57
5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen	57
5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	58
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen	59
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot	60
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen	62
5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi	64
5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma	65
5.3.3. Tukea koskeva päätös	66
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö	68
5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö	68
5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö	68
5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä	69
5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus	69
5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	72
5.5.3. Muut opetuspalvelut	73

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä.....	73
5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen	74
6. Opiskeluhoolto	84
6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma	84
6.2. Opiskeluhoolto Raumalla	89
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus	90
7.1. Paikallisesti päätettävät asiat.....	90

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys¹, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista.³ Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoito.

1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kai-

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 14 §

² Valtioneuvoston asetus (422/2012)

³ Perusopetuslaki 14 §

⁴ Perusopetuslaki 15 §

kissa esiopetuksen yksiköissä tai toimipaikoissa. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain⁵ mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain⁶ mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- tasa-arvolain⁷ mukainen tasa-arvosuunnitelma.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy⁸ opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia⁹ lukuvuosittain esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä tai toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹⁰. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin sekä saavutettaviin ja esteettömiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman¹¹ yhteistyössä hyvinvointialueen sosi-

⁵ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (610/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § (377/2022)

⁶ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

⁷ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 a § (1329/2014)

⁸ Perusopetuslaki 15 §

⁹ Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

¹⁰ Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013) ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

¹¹ Perusopetuslaki 15 §

aali- ja terveystalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa lapsilla on perusopetuslain¹² turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea¹³. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen¹⁴ kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus¹⁵ on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3. Opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut Raumalla

Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma on laadittu osana Rauman esiopetuksen OPS2016-prosessia. Opetussuunnitelmaprosessiin ovat osallistuneet esiopetuksessa olevat lapset, heidän vanhempansa, henkilöstö ja yhteistyökumppanit. Prosessi vaiheistettiin seuraavasti: suunnittelu, osallistaminen, aineiston kokoaminen ja opetussuunnitelman jalkauttaminen. Ytimessä on eri toimijoiden sitouttaminen esiopetuksen opetussuunnitelmatyöskentelyyn esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014-asiakirjan hengen mukaisesti.

Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään suomenkielisenä. Paikallinen opetussuunnitelma on yksiköiden yhteinen. Yksityinen, esiopetusta järjestävä Rauman Freinet-koulu laatii oman esiopetuksen opetussuunnitelmansa, joka pohjautuu Rauman kaupungin opetussuunnitelmalle.

¹² Perusopetuslaki 30 §

¹³ Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)

¹⁴ Perusopetuslaki 4 a luku (1090/2024)

¹⁵ Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)

Esiopetuksen opetussuunnitelma rakentuu siten, että valtakunnallista perustetekstiä täydennetään paikallisesti määriteltävillä asioilla (kokonaan sininen teksti). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014-asiakirja kuvaa kattavasti ja seikkaperäisesti esiopetuksen järjestämisen periaatteet, tavoitteet ja arvot. Paikallinen osuus täydentää perusteita Rauman esiopetukseen liittyvillä käytännöillä, prosesseilla ja linjauksilla. Opiskeluhoitosuunnitelmaan kirjattu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sisältää myös suunnitelman lasten suojaamiseksi kiusamiselta, häirinnältä ja väkivallalta (kappale 5.5.). Esiopetussuunnitelma on sähköisessä muodossa luettavissa Rauman kaupungin sivuilla.

Esiopetussuunnitelman paikallinen osuus pohjautuu kehittämisryhmien tuottamiin muistiinpanoihin, joita sitten on jalostettu esiopetussuunnitelmatekstiksi. Työskentelykohteina olivat arvot, paikalliset erityispiirteet, kehittäminen, arviointi ja lapsia koskevat suunnitelmat.

Esiopetusryhmät ovat osallistaneet sekä lapset että vanhemmat opetussuunnitelmatyöskentelyyn 2016. Rauman kaupungin esiopetussuunnitelma on lasten kuvittama. Lapset ovat piirtämällä kuvanneet näkemystään oppimissuunnitelman eri käsitteistä. Vanhemmat ovat osallistuneet työskentelyyn vanhempainilloissa ja ovensuukyselyissä. Esiopettajat olivat mukana idearissään ja kehittämisryhmissään.

Monialainen ryhmä, johon kutsuttiin perusopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen, yksityisten päiväkotien, Turun yliopiston Rauman opettajankoulutuslaitoksen ja Rauman seurakunnan edustaja kokoontui kolme kertaa. Monialainen ryhmä muodosti opetussuunnitelman ohjaus- ja arviointiryhmän.

Esiopetussuunnitelmatyölle 2025 perustettiin esiopetuksen ja perusopetuksen yhteinen ohjausryhmä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman päivityksen (Oph:n määräys 13.2.2025) mukaiset muutokset paikalliseen esiopetussuunnitelmaan toteutettiin varhaiskasvatusjohtajan, varhaiskasvatuksen palvelupäällikön sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan toimesta kevään 2025 aikana.

Esiopetuksen opetussuunnitelman päivitykseen henkilöstöä osallistettiin pyytämällä kommentteja ja huomioita luvun viisi (Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki) paikallisesti päätettäviin asioihin. Huoltajia ja lapsia osallistetaan lukuvuoden 2025-2026 aikana yksikkökohtaisten lukuvuosisuunnitelmien laatimiseen. Jokainen yksikkö päättää itsenäisesti osallistamisen tavasta ja sisällöstä.

Esiopetussuunnitelman mukaisesti esiopetusyksiköt tekevät lukuvuosisuunnitelman ja esittelevät sen lasten huoltajille esimerkiksi vanhempainillassa tai muussa vastaavassa tapahtumassa. Sidosryhmille lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan tarvittavilta osin.

Esiopetuksen jalkauttamisen tueksi tullaan järjestämään koulutuksia sekä mahdollistetaan erilaisia kysymys- ja keskustelutilaisuuksia erityisesti muuttuvien käytäntöjen osalta. Asiakirjaan tullaan tekemään tarkennuksia lukuvuoden 2025–2026 aikana paikallisesti päätettäviin asioihin ja käytäntöihin.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen (luku 5).

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin¹⁶ sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatustilaa ja sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta¹⁷. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä varhaiskasvatustilaa¹⁸.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki¹⁹, tasa-arvolaki²⁰, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus²¹ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²², YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista²³,

¹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

¹⁷ Perusopetuslaki 1 § (1136/2003)

¹⁸ Varhaiskasvatustilaa (540/2018) 12 § (1228/2020)

¹⁹ Yhdenvertaisuuslaki

²⁰ Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta

²¹ Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

²² YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

²³ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007²⁴ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet²⁵. Esiopetukseen sovelletaan myös hallintolakia²⁶ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta²⁷.

Suomen perustuslain²⁸ mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta²⁹. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan³⁰. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta³¹. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloittamista edeltävänä vuonna³², mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta³³. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Perusopetuslain³⁴ mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa³⁵.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden³⁶, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia³⁷. Pidenneen oppivelvollisuuden³⁸ (voimassa 31.7.2026 saakka) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen

²⁴ K:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

²⁵ Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

²⁶ Hallintolaki (434/2003)

²⁷ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

²⁸ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

²⁹ Perusopetuslaki 4 § (1288/1999)

³⁰ Perusopetuslaki 26 a § (1040/2014)

³¹ Varhaiskasvatusturvelaki 12 §

³² Perusopetuslaki 27 §

³³ Perusopetuslaki 10 §

³⁴ Perusopetuslaki 2 §

³⁵ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §

³⁶ Perusopetuslaki 9 §

³⁷ Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

³⁸ Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 §

toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.a. Varhennetun oppivelvollisuuden³⁹ (voimassa 1.8.2026 alkaen) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.b. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen⁴⁰.

Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin varhaiskasvatustalakeia⁴¹ ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita⁴².

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta⁴³. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia⁴⁴. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria⁴⁵, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön⁴⁶. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokemuksen turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä⁴⁷ ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain⁴⁸ mukaisia kasvatustakeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

³⁹ Oppivelvollisuuslaki 2 §

⁴⁰ Perusopetuslaki 6 § ja Varhaiskasvatustalakei 12 §

⁴¹ Varhaiskasvatustalakei 15 a § (1183/2021)

⁴² Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) luvut 2.1 ja 5

⁴³ Perusopetuslaki 3 §

⁴⁴ Perusopetuslaki 31 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolakei 9 § (1225/2020)

⁴⁵ Perusopetuslaki 31 §

⁴⁶ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

⁴⁷ Perusopetuslaki 35 §

⁴⁸ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003)

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut ⁴⁹julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Kasper 6v.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhteistyössä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen⁵⁰ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

⁴⁹ Perusopetustaki 4 § (1288/1999) ja 7 §

⁵⁰ Valtioneuvoston asetus 5 §

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaa-
mistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet
hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista,
toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa
nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittä-
misessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa
laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäise-
mään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaiku-
tuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen
aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen.
Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien
tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen,
ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yh-
dessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, op-
pimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan⁵¹ ellei kyseessä ole
esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku 5).
Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteis-
työssä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.3. Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun
ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomi-
oon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet
ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁵², perusopetuslain⁵³ ja YK:n vammaisten
henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen⁵⁴ mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ai-
nutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi,
nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus
oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot
ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia

⁵¹ Perusopetuslaki 35 §

⁵² YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

⁵³ Perusopetuslaki 3 a § (163/2022) ja 29 §

⁵⁴ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaisiin perheisiin sekä kotien moninaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäsityksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta⁵⁵.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden⁵⁶ periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kannana.

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuun-

⁵⁵ Valtioneuvoston asetus 2 §

⁵⁶ Yhdenvertaisuuslaki 6 §

nellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen ⁵⁷periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luotamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan.

⁵⁷ Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Siiri 6v.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota

monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläytytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloroja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

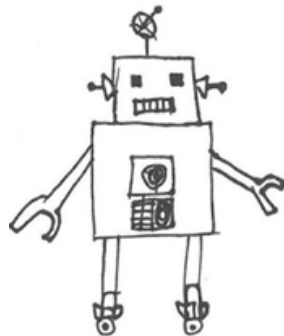
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin⁵⁸ kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Eino 6v.

⁵⁸ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

Tamara 6v.

2.6. Esiopetuksen järjestäminen Raumalla

Raumalla esiopetusta järjestetään sekä koulujen yhteydessä toimivissa esiopetusryhmissä, että päiväkotien kokopäiväryhmissä. Koulujen yhteydessä toimivat esiopetusryhmät ovat varhaiskasvatuksen hallinnoimia. Lapsen tarvitsema varhaiskasvatus järjestetään pääsääntöisesti samassa ryhmässä kuin esiopetus. Esiopetusryhmät muodostetaan lukuvuosittain perustuen esiopetusikäisten lasten määrään ja palveluverkkoon. Koska esiopetuksessa lapsen on tärkeä kuulua vertaisryhmään, on seitsemän lapsen vähimmäismäärä edellytys sille, että esiopetus voidaan aloittaa, pois lukien integroidut pienryhmät. Sivistysvaliokunta vahvistaa esiopetuspaikan osoittamisen perusteet vuosittain.

Perheet voivat valita kaupungin omien esiopetusryhmien sijaan yksityisen Rauman Freinet-koulun järjestämän esiopetuksen. Vuorohoitoa tarvitsevien lasten esiopetus järjestetään ensisijaisesti vuoropäiväkodin esiopetusryhmässä. Esiopetuksen opetuskieli on suomi.

Esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia lukuvuodessa ja päivittäinen esiopetusaika on 4 tuntia. Esiopetuksessa noudatetaan pääsääntöisesti perusopetuksen kanssa samoja työ- ja loma-aikoja. Esiopetuksen kevätlukukausi päättyy 31.5. tai tätä edeltävänä viimeisenä arkipäivänä.

Sivistysvaliokunnan päätöksen mukaan pelkästään esiopetuspalvelua käyttävä lapsi on oikeutettu ilmaiseen kuljetukseen, jos matka lähimpään esiopetusta antavaan paikkaan on yli kolme kilometriä. Esiopetuskuljetuksia määrittelevät kriteerit löytyvät Rauman koulukuljetusoppaasta.

Esiopetuksen tehtävä Raumalla

Esiopetus on osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua, joka alkaa varhaiskasvatuksesta ja jatkuu perusopetukseen, näin muodostaen johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Rauman varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja on ”Lapsi kasvun polulla Raumalla”.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, varhaiskasvatuksessa laadittu lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy esiopetusryhmään Päikky Päiväkoti toiminnanohjausjärjestelmässä. Jos lapsi siirtyy yksityisestä päiväkodista kaupungin esiopetukseen tai kaupungin varhaiskasvatuksesta yksityiseen esiopetukseen, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toimitetaan yksiköstä tulostettuna tulevaan esiopetusryhmään. Huoltajille kerrotaan tiedonsiirrosta.

Esiopetukseen ilmoittautuminen tapahtuu tammi-helmikuussa varhaiskasvatuksen sähköisessä asiointissa. Ennen esiopetuksen alkua lapsella ja hänen huoltajillaan on tilaisuus tutustua tulevaan esiopetuspaikkaan. Esiopetusyksikkö huolehtii kutsumisesta. Lapsen esiopetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämiseen liittyvät asiat kirjataan esiopettajan ja huoltajan/huoltajien kesken käydyn keskustelun perusteella lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan Päikkyyn. Myös pelkässä esiopetuksessa oleville lapsille suositellaan laatimaan varhaiskasvatussuunnitelma.

Ennen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemistä, esiopettaja keskustelee lapsen kanssa mm. tämän kiinnostuksen kohteista ja toiveista koskien esiopetusta.

Jokaisen lapsen kanssa tehdään oppimiskartoitus syyskuun aikana sekä tarvittaessa kevätlukukaudella.

Keväällä esiopetuksen päättyessä esiopettaja arvioi varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista yhdessä lapsen ja lapsen huoltajan kanssa. Lisäksi arviointeja tehdään tarpeen mukaan.

Esiopetus on tullut velvoittavaksi 1.8.2015 alkaen. Esiopetuksen tavoitteiden toteutumiseksi on tärkeää, että lapsi osallistuu säännöllisesti esiopetukseen. Vastuu tästä on lapsen huoltajilla. Mikäli lapsi sairauden tai muun syyn vuoksi on poissa esiopetuksesta, lapsen huoltaja on velvollinen ilmoittamaan siitä lapsen esiopetusryhmän henkilöstölle.

Arvoperusta Raumalla

Esiopetuksen keskeisiä arvoja ovat ilo, lapsen oikeus oppia, lämmin ja arvostava vuorovaikutus sekä turvallisuus

Esiopetuksen arvot Raumalla	ILO	LAPSEN OIKEUS OPPIA	LÄMMIN JA ARVOSTAVA VUOROVAIKUTUS	TURVALLISUUS
Periaate	Ilo loistaa lasten silmistä	Jokainen lapsi oppii ja nauttii oppimisesta	Kunnioitamme toisiamme	Turvallisuus antaa hyvän kasvupohjan
Näin se näkyy	Ilo on naurua, kikatusta ja huppelyä mutta myös hiljaista onnea, tyytyväisyyttä ja hyväksytyksi tulemistä. Päivät ovat täynnä leikkiä sekä pieniä ja suuria elämyksiä. Hyväntuulisuus ja huumori maustavat päiviämme.	Oppiessaan lapsi tavoittelee jotakin omassa elämässään ainutkertaisen uutta tai harjaannuttaa jo oppimaansa. Kasvattaja tunnistaa erilaiset oppimistilanteet ja -tarpeet sekä tukee lasta oppimisessa. Oppiminen on prosessi, jossa matka on yhtä tärkeä kuin päämäärä.	Keskustelu on avointa ja rakentavaa. Jokainen on vastuussa ilmapiiristä. Yhteistyö kotien kanssa on meille tärkeää. Tyytyväiset lapset, huoltajat ja kasvattajat ovat esiopetuksen käyntikortti.	Turvallisuus on jokaisen asia. Riskit tunnistetaan ja korjataan. Hyvää ilmapiiriä vaalitaan. Sopimuksia ja ohjeita noudetaan. Kiusaamista ei sallita ja kiusaamistilanteisiin puututaan välittömästi.
Näin toimimme	Kasvattajan aitous ja innostuneisuus sekä kyky välittää. Oppiminen ja ystävyys tuottavat iloa. Annamme palautetta ja vaalimme yhteisöllisyyttä.	Kasvattaja toimii viisaana oppaana lapsen oppimisen polulla, muut lapset kannustavina matkakumppaneina. Annamme tarvittavan tuen ja kohtelemme tasapuolisesti kaikkia lapsia. Emme säästele rohkaisun ja kannustuksen sanoissa.	Kasvattaja on hyvä malli lapselle. Olemme sensitiivisiä lasten tarpeille. Pysähdymme kuuntelemaan lapsia ja olemme avoimia erilaisuudelle. Kohtaamme huoltajat henkilökohtaisesti mahdollisimman usein.	Kasvattaja toimii vastuullisesti. Järjestelmällisyys, rauhallisuus ja luotettavuus tuovat arjen turvallisuutta.
Arviointi	Arvot näkyvät toiminnassamme ja tulevat sitä kautta arvioituksi.			

Oppimiskäsitys Raumalla

Lapsi on aktiivinen oppija, tekijä ja osallistuja. Vuorovaikutuksessa ympäristön ja siinä toimivien toisten lasten ja aikuisten kanssa lapsi oppii uusia tietoja ja taitoja. Oppiminen tapahtuu leikkien ja liikkuen, tutkien ja työtehtäviä tehden sekä itseä ilmaisten. Kasvattajat huolehtivat siitä, että oppimisilmapiiri on turvallinen, lämmin ja kannustava sekä oppimiseen innostava. Lasten luottamusta omiin mahdollisuuksiin oppijana tuetaan. Kasvattajat vaalivat lasten oppimismotivaatiota ja he ymmärtävät sen, että kukin lapsi oppii omalla tavallaan ja omassa tahdissaan. Oppimiskokonaisuudet rakentuvat sovittamalla yhteen lasten aikaisemmat kokemukset ja mielenkiinnonkohteet sekä esiopetuksen tavoitteet. Jokaista arjen tilannetta arvostetaan mahdollisena oppimistilanteena.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet, painotukset ja toimenpiteet Raumalla

Esiopetuksessa lapset harjoittelevat ajatustensa ja käsitystensä perustelemista. Heitä ohjataan pohtimaan sitä, miten he ovat päätyneet tiettyyn lopputulokseen. Ajattelun ja pohdintojen tueksi lapsille voidaan opettaa esim. ajatuskartan tekemistä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Raumalla

Esiopetuksessa vahvistetaan vuorovaikutustaitoja esim. Ihmeelliset vuodet-menetelmällä. Kielitietoinen opetus näkyy ja vaikuttaa kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lapset saavat mahdollisuuksia tutustua erilaisista kulttuuri- ja kielitaustoista tulevien lasten kulttuuriin perinteisiin ja tapoihin.

Esiopetuksessa lapsi tutustuu myös kotikaupunkinsa historiaan ja kulttuuriin. Tutustumiskohteina ovat mm. Vanha Rauma, sen puutalomiljö, tori, museot ja Pyhän Ristin kirkko sekä Lapissa Sammallahdenmäen alue. Rauman giält eli paikallista murretta esiopetuksessa on mahdollista kuulla ja oppia autenttisissa tilanteissa tai esim. raumalaisten kirjailijoiden lapsille suunnattujen tekstien välityksellä. Raumalainen kulttuuritarjonta tulee lapsille tutuksi osallistumalla Lasten Kulttuuriviikon esityksiin, vierailuilla teatterissa, elokuvissa, konserteissa, taidenäyttelyissä, erilaisissa muissa kulttuuritapahtumissa sekä museoissa ja kirjastossa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Raumalla

Esiopetuksessa harjoitellaan ystävällisyyttä ja hyviä tapoja, sillä ne ovat keskeisiä lämpimässä ja arvostavassa vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmässä lapsia ohjataan luomaan uusia ystävyys-suhteita ja lapsen syrjäytymistä ryhmässä pyritään ennaltaehkäisemään. Esiopetuksessa lapsia opetetaan ratkaisemaan ristiriitoja ja kiistakysymyksiä rakentavasti ja väkivaltaa kaihtaen. Kiusaamiseen puututaan välittömästi.

Rauman varhaiskasvatuksella on käytössä oma Kestävän kehityksen opas. Sitä hyödynnetään esiopetuksessa suunniteltaessa ja toteutettaessa em. aihealueen kasvatusta ja opetusta.

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Raumalla

Esiopetusryhmissä on lasten käytössä tablettitietokoneita ja älytauluja. Niiden avulla mm. harjoitellaan erilaisia oppimispelejä, tehdään omia animaatioita, etsitään tietoa internetistä ja harjoitellaan valokuvausta/dokumentointia. Tutustutaan erilaisiin teksteihin ja kuviin. Niitä analysoimalla ja tutkimalla opetellaan arvioimaan tekstien ja kuvien todenperäisyyttä. Vierailuilla ja retkillä lapsia opastetaan kiinnittämään huomiota ympäröivän maailman kuvalliseen (esim. liikennermerkit) ja kirjalliseen (esim. mainokset) viestintään.

Laaja-alaisen osaamisen arviointi Raumalla

Arviointi tapahtuu lapsia havainnoimalla ja lasten kanssa keskustelemalla sekä kasvattajan oman työn reflektoinnin kautta. Lapset harjoittelevat oman edistymisensä arviointia tarkastelemalla esiopetusvuoden aikana tekemiään ja keräämiään töitä.

Esiopetusryhmissä noudatetaan Rauman kaupungin ja esiopetusyksikön omaa arviointisuunnitelmaa. Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelma löytyy varhaiskasvatuksen tiimitilasta, Arviointi-kansiosta.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset

vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin ja oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta, avointa vuorovaikutusta sekä yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Kielitietoisessa esiopetuksessa lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan perustaa moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja

omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiseen. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa Opiskeluhoito kuvattuja turvallisuuteen liittyviä opiskeluhoitojen periaatteita sekä suunnitelmia.

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

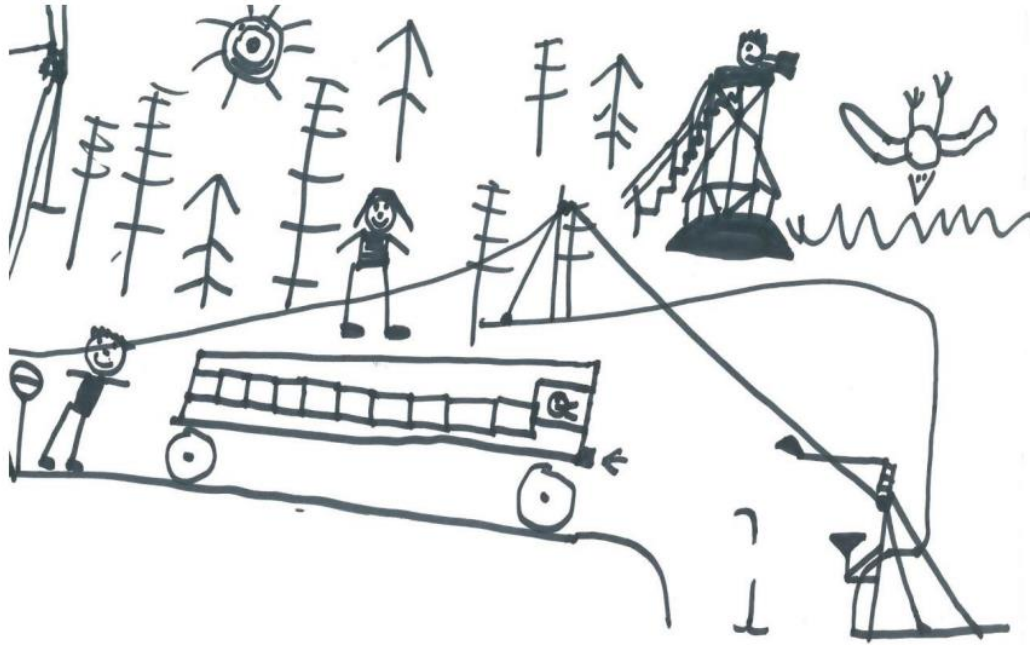
Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen⁵⁹ tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasearvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

⁵⁹ Valtioneuvoston asetus 4 §

Valtteri 6v.

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esi-

opetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan⁶⁰ toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliaavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

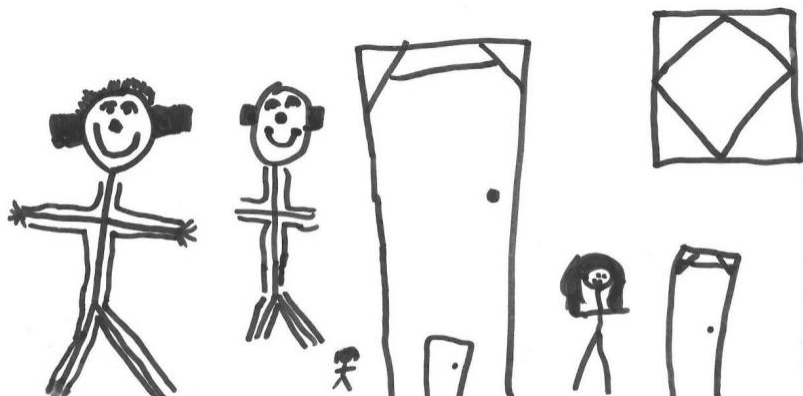
Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden

⁶⁰ Perusopetuslaki 47 a §

tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁶¹. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Eemeli 6v.

3.4. Esiopetuksen toimintakulttuuri Raumalla

Toimintakulttuuri on yhteinen tapa toimia. Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on yhtenäinen, laadukas esiopetus. Esiopetuksessa lapsi on aktiivinen toimija, oppiminen on kokonais-

⁶¹ Perusopetuslaki 40 § (642/2010) ja 41 §

valtaista ja vuorovaikutteista. Tavoitteena on myös tehdä esiopetuksen arvot näkyväksi arjen toiminnassa. Arvoja ovat ilo, lapsen oikeus oppia, lämmin ja arvostava vuorovaikutus ja turvallisuus.

Toimintakulttuuria kehitetään vahvistamalla arviointia, pedagogista johtamista, lasten osallisuutta sekä henkilöstön sitoutumista yhteisiin toimintatapoihin. Esiopetuksen yksikkö tai toimipaikka voi täsmentää toimintakulttuurinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmassa.

Vaikka esiopetus tapahtuu vertaisryhmässä, niin jokainen lapsi huomioidaan yksilönä. Hän saa itselleen sopivia ja häntä kiinnostavia oppimisen haasteita. Henkilöstö auttaa keskustelemalla yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän kanssa lapsia huomaamaan yksittäisen lapsen tai koko lapsiryhmän oppimista ja edistymistä niin tiedoissa kuin taidoissa. Näin löydetään yhteisiä ilon aiheita. Mm. pienryhmätoimintaa hyödyntämällä kasvattajat huolehtivat siitä, että lasten yksilöllinen oppimistahti ja erilaiset oppimisen tavat mahdollistuvat.

Esiopetuksen henkilöstö ymmärtää toimivansa mallina lapsille. Lasten välillä ja lasten ja aikuisten välillä vallitsee avoin, lämmin ja toista arvostava ja kunnioittava vuorovaikutussuhde, jossa on tilaa kysymyksille ja pohdinnoille, yrittämiselle ja erehtymiselle, onnistumisen kokemuksille ja ilolle. Turvallinen ja kunnioittava ilmapiiri myös tukee lapsen kehitystä niin tunteiden tunnistamisessa, ilmaisussa kuin säätelyssä. Henkilöstö sopii tiimisopimuksella yhteistyön pelisäännöt.

Leikillä on tärkeä sija esiopetuksessa, ja siksi niin ohjatulle kuin omaehtoiselle leikille varataan esiopetuspäivässä riittävästi aikaa. Leikkiessään lapsi syventää jo oppimiaan tietoja ja harjoittelee mm. kielellisiä, sosiaalisia ja yhteistoiminnallisia taitoja. Esim. lasten itse (henkilöstön tuella) suunnittelemilla, käsikirjoittamilla, lavastamilla ja esittämillä näytelmillä (draamaleikki) lisätään lasten välistä yhteistyötä, vahvistetaan lapsiryhmän yhteishenkeä ja tuetaan lasten osallisuutta ja opetetaan vastuunottoa yhteisestä hankkeesta. Myös sääntöleikeillä ja erilaisilla peleillä on suuri merkitys lapsen oppimisessa ja tietojen omaksumisessa.

Lasten osallisuutta vahvistetaan järjestämällä keskusteluja, äänestyksiä ja kyselyjä lasten toiveista koskien esim. käsiteltäviä aiheita, retkikohteita, yhteisleikkejä tai luettavia kirjoja. Lasten mielenkiinnon kohteet ohjaavat toiminnan suunnittelua esiopetussuunnitelman perusteissa kuvatulla tavalla. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokainen lapsi on vuorollaan mukana suunnittelemassa yhteistä toimintaa ja sen sisältöjä. Lapset osallistuvat myös esiopetusryhmien omien sääntöjen ja ohjeiden laadintaan ja sitoutuvat noudattamaan niitä.

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Esiopetuksessa noudatetaan Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen ja esiopetusyksikön arviointisuunnitelmaa. Esim. oppimisympäristöä tulee arvioida vähintään kerran vuodessa KOV:lta löytyvällä kielitietoinen oppimisympäristö arviointimateriaalilla.

Arvioinnin apuna käytetään varhaiskasvatuksen arviointikansion materiaalia esiopetuksen lukuvuosisuunnitelman mukaisesti.

Esiopettajan ohjauksessa lapset oppivat vähitellen myös itsearviointia.

Oppimisympäristöt Raumalla

Raumalla esiopetusta annetaan niin päiväkodeissa 3–6-vuotiaiden kokopäiväryhmissä, integroiduissa pienryhmissä kuin alakoulujen yhteydessä toimivissa esiopetusryhmissä. Päiväkodeissa toimivat ryhmät voivat hyödyntää päiväkotien eri tiloja ja piha-alueita, kun taas koulujen yhteydessä toimivat ryhmät hyödyntävät koulujen eri luokka- ym. tiloja ja pihvoja (esim. liikuntasali-, musiikki-, puutyöluokka). Lisäksi koulujen yhteydessä toimivat esiopetusryhmät ruokailevat koulun ruokalassa.

Oppimisympäristöissä vallitsee iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri. Lapsilla on mahdollisuus niin yhteiseen toimintaan kuin myös omaan rauhaan. Esiopetusryhmien kalusteet ovat sellaisia, että niistä voidaan muodostaa tarvittaessa erilaisia ryhmiä niin yksin kuin yhdessä työskentelyyn. Työvälineet ja materiaalit kuin myös kirjat, lelut ja pelit ovat lasten ulottuvilla. Oppimisympäristöt tukevat lasten luontaista uteliaisuutta ja luovuutta ja ne rakennetaan yhteistyössä lasten ja aikuisten kesken siten, että niissä mahdollistuu erilaisten oppimiskokonaisuuksien toteutuminen, monipuolinen leikki ja toiminnallisuus. Lisäksi niissä on mahdollisuuksia sekä ohjatulle että lasten omaehtoiselle liikunnalle. Esiopetusryhmien tiloissa on esillä lasten töitä ja eri teemoihin liittyviä lasten ja aikuisten yhdessä rakentamia näyttelyitä.

Ulkoalueista oppimisympäristöinä toimivat esiopetusryhmien piha-alueet, lähimetsät, kaupungin puistot ja maailmanperintökohde Vanha Rauma. Rauman kaupungin ja sen yhteistyökumppaneiden tarjoamat tilat ja palvelut (mm. liikuntapaikat, kirjastot, museot, konsertit ja teatteriesitykset).

Yhteistyössä terveydenhuollon, ympäristöterveydenhuollon ja kaupungin puhtauspalveluiden kanssa on laadittu Hyvinvoiva lapsi-hygieniaohjeet varhaiskasvatukselle. Näitä ohjeita noudatetaan soveltuvilta osin myös esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma ”Pidetä vaari vähäsis” on käytössä myös esiopetuksessa.

Arviointi kohdistuu oppimisympäristöjen fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin piirteisiin. Kasvattajat arvioivat oppimisympäristöä tiimipalaverissa ja he huolehtivat kysymällä lapsilta ja keskustelemalla lasten kanssa, että myös lapset voivat osallistua oppimisympäristöjen arviointiin. Arvioinnissa voidaan käyttää apuna varhaiskasvatuksen arviointikansion materiaalia. (Lomake 4.4 Esiopetuksen oppimisympäristön arviointi).

Vähintään kerran vuodessa oppimisympäristöä arvioidaan KOV:lta löytyvällä Kielitietoinen oppimisympäristö- arviointimateriaalilla.

Yhteistyö esiopetuksessa Raumalla

Hyvä yhteistyö esiopetuksen eri toimijoiden välillä tukee lapsen kasvua ja oppimista. Yhteistyön tavoitteena on myös huoltajien osallisuuden vahvistaminen.

Seuraavat yhteistyömuodot ovat käytössä Raumalla.

Rauman kaupungin Opiskeluhooltosuunnitelma (<https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2024/09/opiskeluhooltosuunnitelma-2023.pdf>) koskee sekä esi- että perusopetusta ja siihen liittyen on perustettu esi- ja perusopetuksen yhteisiä yhteisöllisiä opiskeluhooltoryhmiä, joissa on edustus esi- ja perusopetuksesta sekä Satakunnan hyvinvointialueelta.

Esiopetusyksikön ollessa fyysisesti koulun yhteydessä niiden yhteisöllisen opiskeluhoollon toiminta on yhdistetty. Itsenäisinä yksikköinä toimiville esiopetusyksiköille- ja -ryhmille on nimetty koulujen yhteydessä toimivat vastuuesiopetusyksiköt, joiden kautta heidän yhteisöllinen opiskeluhooltotyönsä toimii.

Vastuuesiopetusyksiköiden kuuluu tiedottaa opiskeluhooltoryhmän toiminnasta alueensa irrallisia yksiköitä sekä tarpeen vaatiessa tuoda heidän esille nostamia asioita ryhmän käsiteltäväksi. Koulujen on työskentelyssään huomioitava myös esiopetukselle tarpeelliset asiasisällöt ja esiopetusyksiköiden vastuuhenkilöiden on etukäteen ilmoitettava rehtoreille heidän toimintaansa liittyvät opiskeluhooltoryhmissä käsiteltävät asiasisällöt.

Muita koulujen kanssa tehtävän yhteistyön muotoja ovat kummitoiminta ja osallistuminen erilaisiin koulujen tapahtumiin.

Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyösuunnitelma, joka koskee myös esiopetusta, on laadittu varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun ja edustajien yhteistyönä. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti ja yhteistyöhön liittyvistä käytänteistä järjestetään henkilökunnalle syksyisin tietoisku. Terveystieteiden kanssa tehtävä yhteistyö on kiinteää.

Satakunnan hyvinvointialueen, perhekeskus Etelätuulen työntekijöiden kanssa tehdään yhteistyötä yksittäisen lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Näissä asioissa keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat myös varhaiskasvatuksen omat varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja s2-opettajat.

Varhaiskasvatus kuuluu yhtenä toimijana perhekeskusverkostoon, jonka toimijat tulevat laajasti lapsi- perhe- ja nuorisopalveluista. Ryhmän tavoitteena on siirtää palvelujen painopistettä yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja vahvistaa varhaiskasvatuksen, koulujen ja perhekeskuksen yhteistoimintaa. Verkosto toimii lasten nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ohjausryhmän (Lanupe) yhtenä alatyöryhmänä. Lanupe-ohjausryhmän tehtävänä on koordinoita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, kartoittaa em. liittyviä ajankohtaisia asioita, vastata opiskeluhoollon ohjausryhmän tehtävistä sekä valmistella lasten, nuorten ja perheiden palveluihin liittyviä asioita päätöksentekoon.

Kasvattajien välisestä yhteistyöstä ja vastuualueista sovitaan syksyllä tiimipalaverissa ja asiat kirjataan pedagogiseen suunnitelmaan sisältyvään tiimisopimukseen. Yhteistyön sisältöä ja toimivuutta arvioidaan esiopetusvuoden mittaan kasvattajien yhteisissä tiimipalaverissa ja henkilökohtaisissa tai tiimikohtaisissa kehityskeskusteluissa esihenkilön kanssa.

Muita yhteistyökumppaneita ovat mm. Rauman kaupungin kulttuuri ja vapaa-aikatoimi, joka tarjoaa sekä palvelujaan että tilojaan esiopetuksen käyttöön sekä Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos ja Winnova. Em. oppilaitosten opiskelijat suorittavat opiskeluunsa liittyviä työssäoppimisjaksoja esiopetusryhmissä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Raumalla

Yhteistyö lasten huoltajien kanssa on luonnollinen osa esiopetusta. Sen tavoitteena on saada tietoa lapsesta, hänen kehityksestään ja oppimisestaan, tutustua huoltajien toiveisiin ja odotuksiin esiopetusta kohtaan ja kertoa huoltajille esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta sekä lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä esiopetusvuoden aikana. Lapsen viihtyvyyden, kasvun ja oppimisen kannalta on tärkeää, että yhteys huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön välillä on luotamuksellinen ja kunnioittava.

Yhteistyö alkaa rakentua lapsen ja vanhemman tullessa tutustumaan esiopetusyksikköön ja sen henkilökuntaan. Huoltajien tuodessa ja hakiessa lasta esiopetuksesta vaihdetaan kuulumisia päivän tapahtumista. Huoltaja/huoltajat osallistuvat lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen syksyllä ja keväällä (tarvittaessa useammin). Yhteisessä tapaamisessa esiopettajan kanssa arvioidaan kulunutta esiopetusvuotta ja päivitetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ajankohtaisilla, kouluun siirtymiseen liittyvillä asioilla.

Yhteistyö vanhempien kanssa lapsen tuen asioissa on kuvattu luvussa 5.

Esiopetuksen muita yhteistyömuotoja ovat vanhempainillat ja tapahtumat (vähintään 2 toimintavuoden aikana), yhteiset kevät- ja joulujuhlat sekä esim. avoimien ovien päivät ja isovanhempien / läheisten päivä. Yhteistyöhön kuuluvat myös erilaiset tiedotteet liittyen esiopetusryhmän viikko-ohjelmaan, retkiin tai muihin tapahtumiin. Tavoitteena on, että yhteydenpito koteihin on kiinteää. Mikäli lapsella on esiopetuskuljetus, yhteydenpitoon kiinnitetään erityistä huomiota ja yhteydenpitomuodot sovitaan huoltajien kanssa. Perinteisiä yhteydenpitomuotoja ovat reissuviikko, puhelut, tekstiviestit sekä sähköpostiviestit. Viestintämuotona on käytössä Päikky Päiväkoti Huoltaja-sovellus.

Yhteistyö huoltajien kanssa esiopetusvuoden aikana on tiivistä. Kuulumisten vaihtamiseen ja kiireettömään kohtaamiseen pyritään aina, kun lapsia tuodaan tai haetaan. Syksyn vanhempainiltojen yhteydessä esitellään tuen mahdollisuuksia ja oppimissuunnitelmia tehdessä kohdataan huoltajat henkilökohtaisesti. Puolesta välissä esiopetusvuotta tehdään tarvittaessa väliarviointia lapsen oppimiseen liittyen ja keskustellaan huoltajan kanssa etenemisestä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa Raumalla

Kaikki lapset ja heidän huoltajansa kutsutaan tutustumaan tulevaan esiopetusyksikköön ennen esiopetuksen alkua.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen varhaiskasvatuksessa laadittu lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy esiopetusryhmään Päikky Päiväkoti järjestelmässä. Jos lapsi siirtyy yksityisestä päiväkodista kaupungin esiopetukseen tai kaupungin varhaiskasvatuksesta yksityiseen esiopetukseen, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toimitetaan tulevaan esiopetusryhmäänryhmään. Huoltajille kerrotaan tästä tiedonsiirrosta.

Jos esiopetukseen siirtyvällä lapsella on varhaiskasvatuksessa päätös erityisestä tuesta, varhaiskasvatus järjestää tarvittaessa tiedon siirtämiseksi ns. nivelvaihepalaverin, johon osallistuvat lapsen huoltaja/huoltajat, lähettävän yksikön varhaiskasvatuksenopettaja, vastaanottavan yksikön varhaiskasvatuksenopettaja ja tarvittaessa muita lapsen ja hänen perheensä kanssa

työskenteleviä asiantuntijoita. Tarvittaessa samoin toimitaan varhaiskasvatuksessa tehostettua tukea saavan lapsen kohdalla.

Esiopetuksen opetushenkilöstö huolehtii, että opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirtyvät oppilaan tulevaan kouluun. Esiopetuksesta opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto saa siirtyä perusopetukseen. Tämä tarkoittaa, että vähintään laaditut lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevat suunnitelmat sekä tukea koskevat päätökset siirtyvät paperisena esiopetuksesta tulevalle opettajalle. Yksityinen Freinet-koulu toimittaa suunnitelman toistaiseksi paperiversiona lapsen tulevaan kouluun. Huoltajan suostumuksella tietoa voi siirtää laajemminkin. Mikäli oppilaskohtaisen tuen jatkuminen katsotaan nivelvaiheessa aiheelliseksi, oppilaskohtaista tukea koskeva päätös tehdään perusopetukseen siirryttäessä uudelleen. Apuvälineitä koskien päätöstä ei tarvitse tehdä uudelleen.

Oppilaspalaverit pidetään kevään aikana vähintään lapsi-/oppilaskohtaista tukea saavista sekä oppimäärästä ja/tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeavista oppilaista. Tarvittaessa palaveri voidaan järjestää muistakin lapsista. Lähettävä taho toimii palaverin kokoonkutsujana. Palaverissa ovat osallisena huoltaja, esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä koulun edustajana luokanopettaja ja/tai erityisopettaja sekä mahdollisesti koulun rehtori. Tiedonsiirron käytännöistä kertominen huoltajille on esiopetuksen vastuulla.

Tiedonsiirtokäytäntöjä tarkennetaan lukuvuoden 2025-2026 aikana yhteistyössä perusopetuksen kanssa.

Perusopetukseen siirtyvällä oppilaalla on mahdollisuus tutustua tulevaan kouluunsa keväällä järjestettävänä kouluun tutustumispäivänä.

Erityisluokkapaikoista neuvotellaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajien, konsultoitujen erityisopettajien sekä neuvolapsykologien kanssa. Erityisluokkapaikoista päättää opetus- ja nuorisajohtaja.

Yhteistyön arviointi Raumalla

Esiopetusyksiköiden moninaista yhteistyötä arvioidaan toimintavuoden aikana mm. tiimipalaverissa, kehityskeskusteluissa, suunnitteluilloissa ja kehittämispäivässä. Joka toinen vuosi vanhemmille suunnataan sähköinen asiakastytyväisyyskysely ja lisäksi yksiköiden käytössä on Arviointikansion lomake 6.2 Asiakaspalaute palautteen keräämistä varten.

Esiopetusyksiköissä noudatetaan varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelmaa.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1. Monipuoliset työtavat

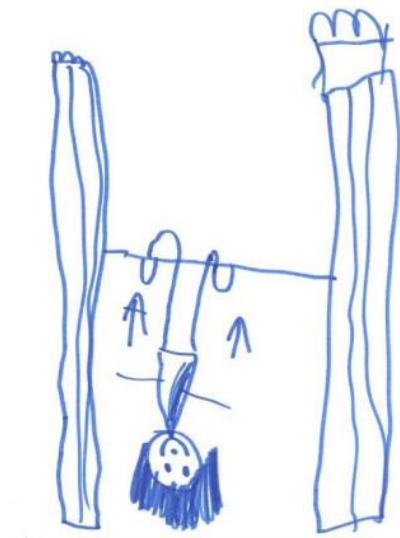
Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kehitystä ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Saara 6 v.

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi⁶² on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen⁶³ tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimis-edellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsesta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan⁶⁴ kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä. Mahdollinen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sisällytetään osaksi arviointia.

⁶² Perusopetuslaki 22 § ja Perusopetusasetus 14 §

⁶³ Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012) 5 §

⁶⁴ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja oppimisesta. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kunkin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta⁶⁵ lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁶⁶. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kehityksen ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Opetuksen järjestäjällä on oikeus saada ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä lapsen opetuksen kannalta välttämättömät tiedot. Tiedonsiirrosta tuen toteuttamista koskien määrätään luvussa 5. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁶⁷.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kehityksen ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁶⁸. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

⁶⁵ Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

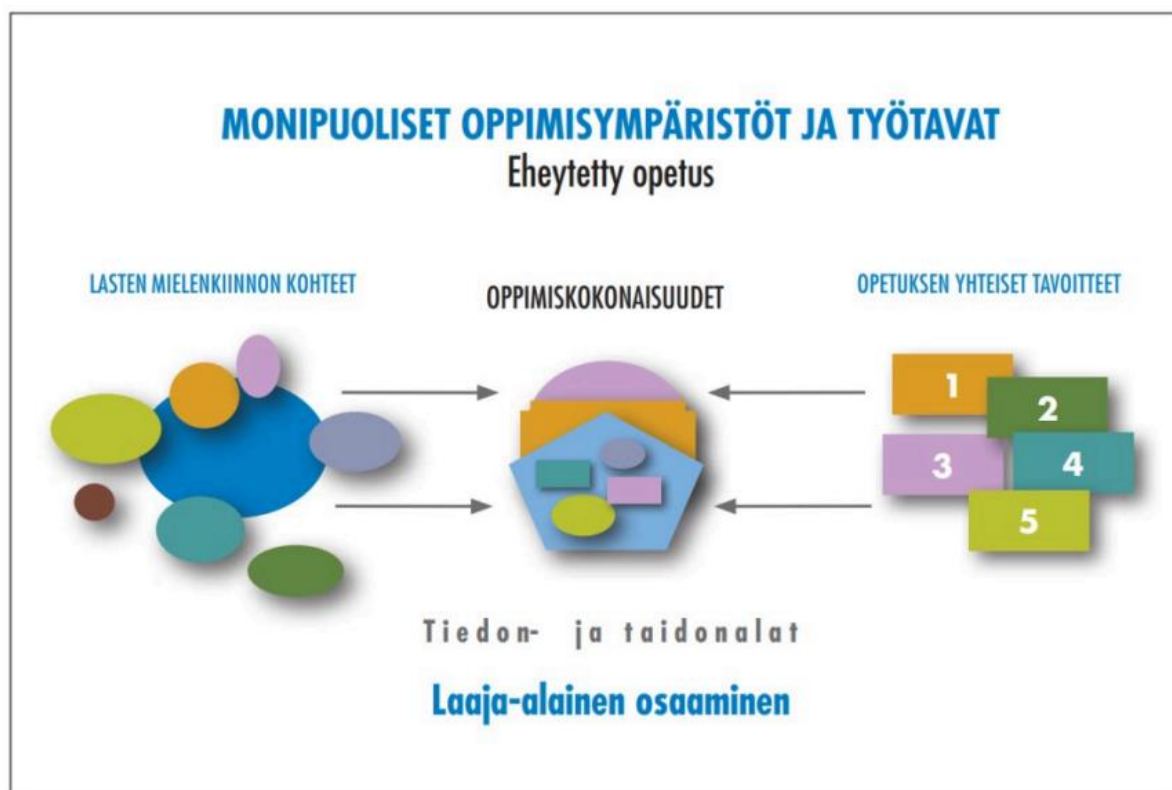
⁶⁶ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

⁶⁷ Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

⁶⁸ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat esiopetuksessa

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohdina ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opetettava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiinsa kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Oiva 6v.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää lukua kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Esiopetuksessa opettaja tukee jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen** taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. **Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista.** Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyi-

syyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

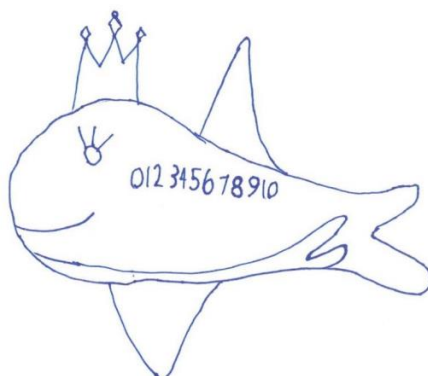
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja keillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleis-sopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia

Jenny 6v.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä

ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhderekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnon-tuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hake-malla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kes-tävälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäris-töstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita

Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvoستavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa

pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantunteudesta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnot kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöä.

töihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakeamaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä⁶⁹. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuväriä sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista.

⁶⁹ Perusopetuslaki 10 §

Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisena ja kielitietoisena opetuksena kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielinä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Lasten oman äidinkielen/ äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa⁷⁰ opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielen opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä

⁷⁰ Perusopetuslaki 5 § (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 §

esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielen käyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

4.5. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet Raumalla

Monipuoliset työtavat

Kasvattajat ja lapset suunnittelevat yhdessä oppimiskokonaisuuksia, niin että lasten mielenkiinnonkohteet ja henkilöstön tieto esiopetuksen tehtävästä ja tavoitteista yhdistyvät. Yhdessä mitään myös työtavat, jotka toisaalta kiinnostavat lapsia ja toisaalta parhaiten sopivat kunkin oppimiskokonaisuuden käsittelyyn. Työtapoja valittaessa kiinnitetään huomiota myös siihen, että ne mahdollistavat hyvän vuorovaikutuksen lasten kesken kuin myös lasten ja aikuisten välillä. Monipuoliset työtavat tarjoavat lapsille erilaisia kokemuksia ja elämyksiä käsiteltävästä teemasta.

Työtapoja valittaessa otetaan huomioon myös kestävän kehityksen periaatteet: ekologisesti, sosiaalisesti/kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys. (ks. Rauman varhaiskasvatuksen kestävän kehityksen opas) Myös taiteelliseen kokemukseen ja työskentelyyn liittyvät työtavat ovat keskeisesti mukana esiopetuksen työtapavalikoimassa.

Koska työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde, kasvattajat huolehtivat siitä, että työtavat ovat toiminnallisia ja lasten aktiivisuutta, mielikuvitusta sekä luovuutta tukevia. Erilaisia työtapoja käyttämällä varmistetaan eri tavoin oppivien lasten oppimisen edistyminen. Työskentely voi tapahtua itsenäisesti, pareittain tai pienryhmissä, joiden koko vaihtelee joustavasti toiminnasta riippuen. Kasvattajat havainnoivat lasten kehitystä ja oppimista ja osaavat sen perusteella ohjata ja kannustaa lapsia työskentelemään myös uusien ja haasteellisten työtapojen parissa.

Työtapoja valittaessa huomioidaan lapsen luonnollinen tarve liikkua. Esiopetuksessa liikutaan päivittäin niin sisällä kuin ulkona sekä ohjatusti että omaehtoisesti. Liikkuessa lapsen tietoisuus omasta kehosta ja sen hallinnasta kehittyvät ja erilaiset liikunnalliset pelit ja leikit kehittävät myös mm. lapsen sosiaalisia taitoja ja rakentavat yhteisöllisyyttä.

Esiopetuksessa varataan päivittäin aikaa niin lasten omaehtoiselle kuin kasvattajien ohjaamalle leikille. Leikki on esiopetuksessa keskeisin työtapana, sillä leikkiessään lapsi syventää niitä tietoja ja taitoja, joita hän on aiemmin oppinut. Rooli- ja ilmaisuleikit ovat tärkeitä, sillä niissä lapsi harjaannuttaa kielellisiä, sosiaalisia ja yhteistoiminnallisia taitojaan, käyttää mielikuvitustaan ja ratkaisee ongelmia. Sääntöleikeissä lapsi harjaantuu yhteistoimintaan ja yhteisten sääntöjen noudattamiseen. Hän saa kokemuksia onnistumisesta ja harjoittelee käsittelemään myös pettymyksen tunteita.

Eri oppimiskokonaisuuksien käsittelyn jälkeen lapset ja kasvattajat arvioivat yhdessä keskustelemalla tehtyjen työtapavalintojen onnistumista. Työskentelyä voidaan myös dokumentoida esim. videoimalla tai valokuvaamalla, jolloin jälkeenpäin voidaan keskustella työskentelyn sujumisesta näiden pohjalta. Työskentelyn aikana aikuinen havainnoi yksittäisen lapsen ja ryhmän toimintaa ja edistymistä. Havaintojen pohjalta työtapaa voidaan tarvittaessa vaihtaa tai opetusta eriyttää. Kasvattajat tekevät myös itsearviointia työstään.

Esiopetusyksiköissä noudatetaan varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelmaa.

Arviointi Raumalla

Arviointi on osa esiopetusta ja sillä on esiopetuksen kokonaisuudessa kolme ulottuvuutta: se on opitun arviointia, arviointia oppimisena ja oppimista tukevaa arviointia. Syksyllä jokaiselle lapselle tehdään yhdessä huoltajan/huoltajien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma opetuksen ja kasvatuksen tueksi. Myös pelkässä esiopetuksessa olevalle lapselle suositellaan tehtävän varhaiskasvatussuunnitelma. Ennen varhaiskasvatussuunnitelman tekoa esiopettaja tekee oppimiskartoituksen, joka antaa kasvattajille tietoa yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän tieto- ja taitotasosta. Esiopetuksessa arviointi perustuu siihen, miten esiopetukselle asetetut yleiset tavoitteet ja kunkin lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toteutuu. Keskeistä arvioinnissa on lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen seuranta. Arvioinnin kohteena on lisäksi esiopetuksen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö. Arviointi auttaa esiopetuksen suunnittelussa ja kehittämisessä sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Raumalla arvioinnin apuna käytetään Rauman varhaiskasvatuksen arviointikansion monipuolista materiaalia ja noudatetaan varhaiskasvatuksen arviointisuunnitelmaa. Esiopetuksen työkäytänteisiin kuuluvat ryhmien säännölliset tiimipalaverit, yksiköiden suunnitteluja arviointipalaverit, lukuvuosisuunnitelman laadinta ja arviointi sekä kehittämispäivä, jolloin arvioidaan mm. kulunutta lukuvuotta. Kasvattajat reflektovat omaa toimintaansa ja arviointia tapahtuu myös esimiehen kanssa käytävässä kehityskeskustelussa. Kehityskeskustelu voi olla myös kasvattajatiimin yhteinen.

Arviointi on läsnä esiopetuksen arjessa niin lasten kuin kasvattajien työskentelyssä. Lasta kannustetaan arvioimaan omaa työskentelyään (itsearviointin harjoittelu), hän saa rohkaisevaa palautetta ja häntä ohjataan arviointiin erilaisin kysymyksin työskentelyn aikana. Lapsen esiopetusvuoden aikana keräämiä töitä tarkastellaan yhdessä ja kasvattajat auttavat lasta huomaamaan edistymistään.

Vanhemmilla on mahdollisuus antaa palautetta henkilöstölle päivittäin lasta tuodessa tai haikiessa. Yksiköt voivat käyttää myös arviointikansion Asiakaspalautelomaketta, laatia Päikky Päiväkodissa kyselyitä ja joka toinen vuosi vanhemmille suunnataan sähköinen asiakastyytyväisyyskysely. Sen tuloksia tarkastellaan kehittämispäivässä.

Tiedonsiirron käytännöt lapsen siirtyessä perusopetukseen ja lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa löytyvät kappaleesta 3.4.

Esiopetuksen päätteeksi lapselle annetaan opetussuunnitelman perusteiden mukainen osallistumistodistus. Todistuksen ulkoasusta päättää kukin esiopetusyksikkö.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet Raumalla

Pedagogisesti tarkoituksenmukaisten oppimiskokonaisuuksien muodostaminen (ks. Kuvio 1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014) tapahtuu kasvattajien ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Lähtökohtana on, että esiopettaja tuntee esiopetuksen yleiset tavoitteet ja erilaiset työtavat. Lasten leikkejä, toimintaa ja keskinäisiä keskusteluja havainnoimalla, lapsia haastatteleamalla ja heidän kanssaan keskustellen sekä huoltajia kuullen esiopettaja saa tietoa lasten mielipiteistä ja mielenkiinnonkohteista sekä lasten kehitystasosta.

Kasvattajien ja lasten yhdessä ideoimissa ja toteuttamissa oppimiskokonaisuuksissa yhdistyvät kasvattajien tiedot esiopetuksen tavoitteista ja lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen kehitystarpeista sekä lasten mielenkiinnonkohteet. Kyseessä on oppimisprosessi, jossa opetus pohjautuu eheyttämiseen ja jossa kaikki voivat oppia uusia tietoja ja taitoja, kasvattajan ohjatessa oppimista tavoitteiden suuntaisesti kannustaen, rohkaisten, kuunnellen, kysellen ja tutkien sekä ihmetellen yhdessä lasten kanssa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on ryhmitelty yhteiset tavoitteet viideksi kokonaisuudeksi, jotka ovat: ilmaisun monet muodot, kielten rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan ja kehityn. Näihin liittyvät paikalliset tarkennukset ovat kunkin kokonaisuuden lopussa.

Ilmaisun monet muodot Raumalla

- vierailut mm. Rauman taidemuseoon ja muihin museoihin
- osallistuminen Lasten kulttuuriviikon tapahtumiin ja Rauman teatterin esityksiin
- tutustutaan joihinkin raumangiälisiin lauluihin

Kielten rikas maailma Raumalla

- Rauman giäleen tutustuminen, sadut ja raumalaisten kirjailijoiden tekstit
- suuraakkosiin tutustuminen
- muihin eri kieliin tutustuminen
- kielitietoinen opetus sisältyy kaikkiin oppimiskokonaisuuksiin

Minä ja meidän yhteisömme Raumalla

- Rauman historiaan ja Vanhaan Raumaan tutustuminen, tutustuminen museoihin kuten Marela, Kirstin talo ja Merimuseo
- Rauman kulttuuriperintöön tutustuminen: Rauma-päivä 17.4., perinneruuat (lapskoussi ja Rauman piparit), Rauman pitsi
- mahdollinen yhteistyö kolmannen sektorin eri toimijoiden kanssa
- yhteistyö Rauman seurakunnan kanssa esiopetuksen katsomuskasvatuksen mukaisesti (esim. kristilliset juhlapyhät ja niihin liittyvät tapahtumat)
- ryhmässä oleviin muihin kulttuureihin, uskontoihin ja katsomuksiin tutustuminen lasten kehitystaso huomioiden

Tutkin ja toimin ympäristössäni Raumalla

- Rauman ympäristöön tutustuminen (esim. lähimetsät, meri, Sammallahdenmäki)
- Rauman varhaiskasvatuksen kestävä kehityksen opas käytössä toimintaa suunniteltaessa

Kasvan ja kehityksen Raumalla

- hyviin tapoihin ohjaaminen
- arjen pieniin askareisiin osallistuminen
- erilaisiin perinne- ja pihaleikkeihin/peleihin tutustuminen
- lähiliikuntapaikkojen hyödyntäminen
- riittävien, monipuolisten liikuntamahdollisuuksien (esim. välineet, paikat) tarjoaminen sekä ohjatusti että vapaamuotoisesti ja jokapäiväisesti arjen tilanteissa
- yhteistyö paikallisten seurojen kanssa

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Raumalla

Maahanmuuttajalasten esiopetus järjestetään yleisten esiopetuksen periaatteiden mukaisesti, kulttuuriset erityispiirteet huomioiden. Opetuksessa painottuu suomi toisena kielenä opetus ja lapsen oman kulttuuritaustan tukeminen. Opetuksessa keskitytään lapsen sanavaraston kasvattamiseen, lapsen kuulemiseen ja oman ilmaisun tukemiseen, suomen kielen ymmärtämiseen, käsitteiden hallintaan, esiopetuksen sisältöihin, yleisiin kouluvalmiuksiin sekä vahvan itsetunnon rakentamiseen kaksikielisenä ja -kulttuurisena yksilönä. Opetuksen tavoitteena on antaa lapselle sellaiset suomen kielen perustaidot, jotka auttavat lasta toimimaan suomenkielisessä kieliympäristössä.

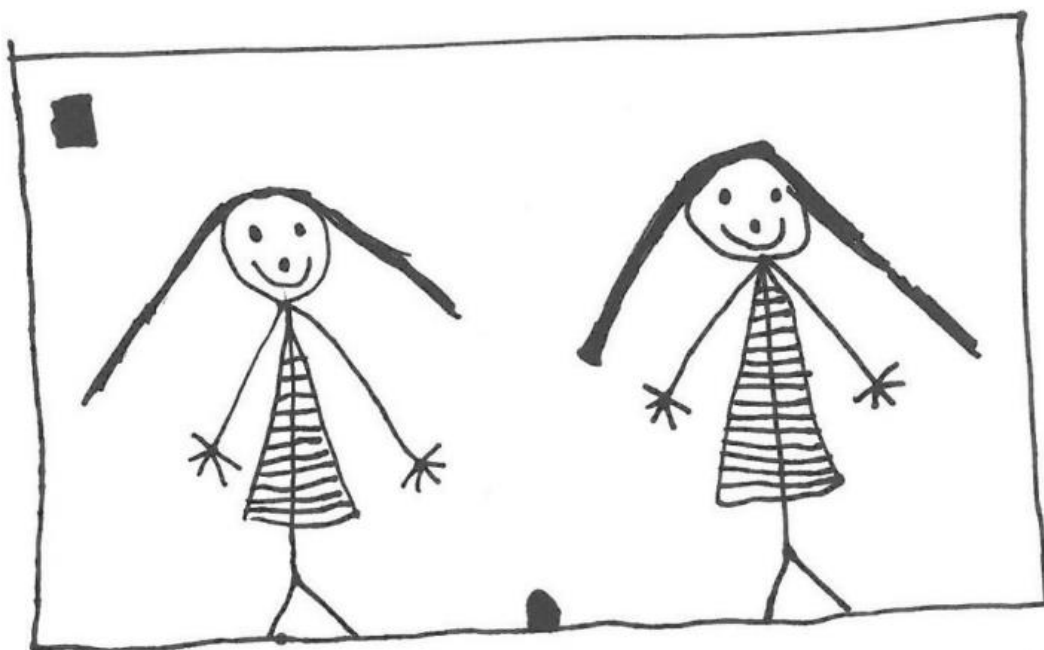
Maahanmuuttajalapsia koskevissa yhteistyöneuvotteluissa heidän huoltajiensa kanssa käytetään tarvittaessa tulkkauspalveluja. Perheiden kanssa keskustellaan siitä, miten he haluavat kulttuurinsa tulevan huomioiduksi ja nähdä esiopetuksen arjessa.

Raumalla maahanmuuttajalasten opetuksen tueksi on kasvattajien käyttöön tehty ”Ol niingon gotonas” – Monikulttuurisuus Rauman varhaiskasvatuksessa -käsikirja: Materiaalipaketti sisältää tietoa liittyen mm. monikulttuurisuuteen, pakolaisuuden erityiskysymyksiin, lapsen kielen kehitykseen ja suomen kielen opettamiseen sekä käytännön vinkkejä toimintaan monikulttuuristen lasten ja heidän huoltajiensa kanssa.

Mikäli on tarpeen, lapselle järjestetään opetuskielen tukiopetusta ryhmäkohtaisena tukimenetelmänä tai lapsikohtaisena tukimuotona. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta ja se toteutetaan osana lapsen esiopetuspäivää kaikissa tilanteissa: opetushetkissä, ulkoilussa, ruokailussa jne.

KOV-aseman kansioista ”Ol niingon gotonas” löytyy runsaasti materiaalia monikulttuurisen lapsen ja perheen kohtaamiseen ja opetukseen.

Raumalla on kaksi konsultoivaa s2-opettajaa, jotka ovat myös esiopetuksen käytettävissä. Konsultoinnin lisäksi he voivat osallistua opetuskielen tukiopetukseen samanaikais- tai yhteisopettajana ryhmäkohtaisena tukimenetelmänä.

Ella 6v.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työta-voilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt⁷¹ osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain⁷² mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi⁷³. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

⁷¹ Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)

⁷² Perusopetuslaki 4 a luku

⁷³ Perusopetuslaki 20 a §

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen⁷⁴ tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa⁷⁵. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁷⁶ ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin⁷⁷, jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

⁷⁴ Perusopetuslaki 20 a §

⁷⁵ HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, s. 77–78

⁷⁶ Perusopetuslaki 20 b §

⁷⁷ Perusopetuslaki 20 a §

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhuollon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhuollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoitona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoitolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoitona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa⁷⁸. Opiskeluhoitosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä⁷⁹. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkintapalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

⁷⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

⁷⁹ Varhaiskasvatuslaki 41 § ja Perusopetuslaki 41 §

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa⁸⁰. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁸¹. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärutmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia rat-

⁸⁰ Perusopetustaki 20 b §

⁸¹ Perusopetustaki 20 b §

kaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa⁸². Ne ovat yleinen tukiopeus, opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa⁸³. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen⁸⁴ tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopeus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmässä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopeus kohdentuu ensisijaisesti oppimisko-

⁸² Perusopetuslaki 20 b §

⁸³ HE 114/2024 vp, s. 57–58

⁸⁴ Perusopetuslaki 20 b §

konaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspotilaista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen⁸⁵ tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilöllä lapsia tai opetusta koskevissa asioissa. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia⁸⁶ viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti.

⁸⁵ Perusopetuslaki 20 b §

⁸⁶ Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa⁸⁷. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa⁸⁸.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet

⁸⁷ Perusopetuslaki 20 c §

⁸⁸ Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetuksen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen⁸⁹ tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä⁹⁰, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä⁹¹ ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailiselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua⁹² lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa⁹³ on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja⁹⁴. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

⁸⁹ Asetus lääikinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)

⁹⁰ Perusopetuslaki 20 c §

⁹¹ Perusopetuslaki 20 d § (1090/2024)

⁹² Perusopetuslaki 20 d §

⁹³ Perusopetuslaki 20 d §

⁹⁴ Perusopetuslaki 20 d §

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat⁹⁵. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain⁹⁶ mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteistä⁹⁷. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja⁹⁸ tai tukipalveluita⁹⁹, näiden toteutumisesta ja vaikuttavuudesta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tukitoimia tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma¹⁰⁰. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja¹⁰¹. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa¹⁰². Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan

⁹⁵ Perusopetuslaki 20 d §

⁹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

⁹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

⁹⁸ Varhaiskasvatustalaki 15 b § (1183/2021)

⁹⁹ Varhaiskasvatustalaki 15 c § (1183/2021)

¹⁰⁰ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰¹ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰² Perusopetuslaki 20 e §

- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan¹⁰³.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava¹⁰⁴ tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaiseksi. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tukitoimia tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti¹⁰⁵.

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

5.3.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös¹⁰⁶ lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia¹⁰⁷.

¹⁰³ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁴ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁵ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

¹⁰⁶ Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)

¹⁰⁷ Hallintolaki

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti¹⁰⁸. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti¹⁰⁹. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella¹¹⁰ tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua¹¹¹. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana¹¹². Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti¹¹³. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain¹¹⁴ mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta¹¹⁵.

¹⁰⁸ Hallintolaki 34 §

¹⁰⁹ Hallintolaki 45 §

¹¹⁰ Perusopetuslaki 20 d §

¹¹¹ Perusopetuslaki 42 § (959/2015) ja Hallintolaki 46 § (581/2010)

¹¹² Perusopetuslaki 20 f §

¹¹³ Perusopetuslaki 20 e §

¹¹⁴ Perusopetuslaki 20 c §

¹¹⁵ Perusopetuslaki 20 f §

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsitteilystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun¹¹⁶. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhuolto luku 6).

5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut kasvatusta ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen

¹¹⁶ HE 114/2024 vp, s. 12

osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedon siirtoa koskevia säännöksiä¹¹⁷.

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveystenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämiseen ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetään esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

a) Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädetyt tavoitteet ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin¹¹⁸. Oppivelvollisuus päättyy¹¹⁹, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta¹²⁰. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden¹²¹ piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta¹²² tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusope-

¹¹⁷ Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

¹¹⁸ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹¹⁹ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²⁰ Perusopetuslaki 26 a §

¹²¹ Perusopetuslaki 9 §

¹²² Oppivelvollisuuslaki 2 §

tuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. 1.8.2025 alkaen lapsikohtaisia tukitoimia koskeva järjestäminen ja päätöksenteko tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin¹²³, lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman¹²⁴ ja tukea koskevan päätöksen¹²⁵ mukaisesti.

b) Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin¹²⁶, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta¹²⁷.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta¹²⁸. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen¹²⁹.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan

¹²³ Perusopetuslaki 20 d §

¹²⁴ Perusopetuslaki 20 e §

¹²⁵ Perusopetuslaki 20 f §

¹²⁶ Oppivelvollisuuslaki 2 §

¹²⁷ 130 Oppivelvollisuuslaki 2 §, varhennetun oppivelvollisuuden mukaisia päätöksiä voi valmistella 1.10.2025 alkaen ja päätökset voi ratkaista 1.8.2026-31.8.2026 välillä

¹²⁸ Perusopetuslaki 26 a §

¹²⁹ Oppivelvollisuuslaki 3 §

kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella¹³⁰. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

¹³⁰ Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024), voimaan 1.8.2026

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³¹. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä¹³². Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava¹³³. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta.¹³⁴

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³⁵. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

¹³¹ Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)

¹³² Perusopetuslaki 4 a §

¹³³ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁴ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁵ Perusopetuslaki 4 a §

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen¹³⁶. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua voidaan hyödyntää myös muiden kuin erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetukseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi¹³⁷. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

5.5.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja¹³⁸ vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa¹³⁹ säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjes-

¹³⁶ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁷ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁸ Perusopetuslaki 31 §

¹³⁹ Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)

tettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella¹⁴⁰, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa. Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

¹⁴⁰ Perusopetuslaki 27 §

Fanny 6v.

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetusvuosi on oppimisen tuen näkökulmasta perusopetukseen siirtymiseen valmistautumista. Esiopetuksessa lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tuetaan löytämällä heidän vahvuuksiaan, mutta myös havaitsemalla ja ratkaisemalla mahdollisia oppimisen haasteita. Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin mahdollistamiseksi ei kiinnitetä huomiota vain lapseen vaan oppimisympäristön monipuolisuuteen ja mahdollisuuksiin muuntua oppimistilanteisiin sopivaksi. Käytössä ovat ajanmukaiset ja saatavilla olevat opetuksen välineet tuen antamiseksi tasavertaisesti kaikissa esiopetuksen yksiköissä ja toimipaikoissa. Opetuksessa käytetään vaihtelevia, monipuolisia ja toiminnallisia tapoja opettaa. Osallisuuden näkökulma otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Lapsen esiopettaja on aina lähtökohtaisesti vastuussa lapsen tuen tarpeen huomioimisesta ja tarpeen mukaan tuen suunnittelun avuksi pyydetään varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Esiopetuksen työskentelyssä otetaan huomioon lapsi kokonaisuutena ja tehdään monialaista työtä oppimisen palaverien sekä opiskeluhuollollisten asioiden yhteydessä. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki voi kulkea käsi kädessä opiskeluhuollollisen tarpeen kanssa ja siksi yhteistyö on tarpeen.

Rauman esiopetuksessa tuen varhainen havainnointi ja riittävä tuki taataan nivelvaiheiden tehokkaalla tiedonsiirrolla, oppimiskartoituksilla, lapsille tehtävien varhaiskasvatussuunnitelmien, lukuvuosisuunnitelmien sekä huoltajien kanssa tehtävän tiiviin yhteistyön avulla. Sekä lapselta ja että huoltajalta kerätään palautetta oppimisen edistymisestä ja tuen riittävydestä. Heille myös annetaan palautetta oppimisen edistymisestä mahdollisimman konkreettisesti yksiköittäin kerättävien tietojen avulla.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

- Yleinen tukiopetus
- Opetuskielen tukiopetus
- Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Lapsikohtaiset tukitoimet

- Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- Erityisopettajan opetus pienryhmässä
- Tulkitsemispalvelut
- Avustajapalvelut
- Apuvälineet

Luvun 5.1. käytännöt Raumalla

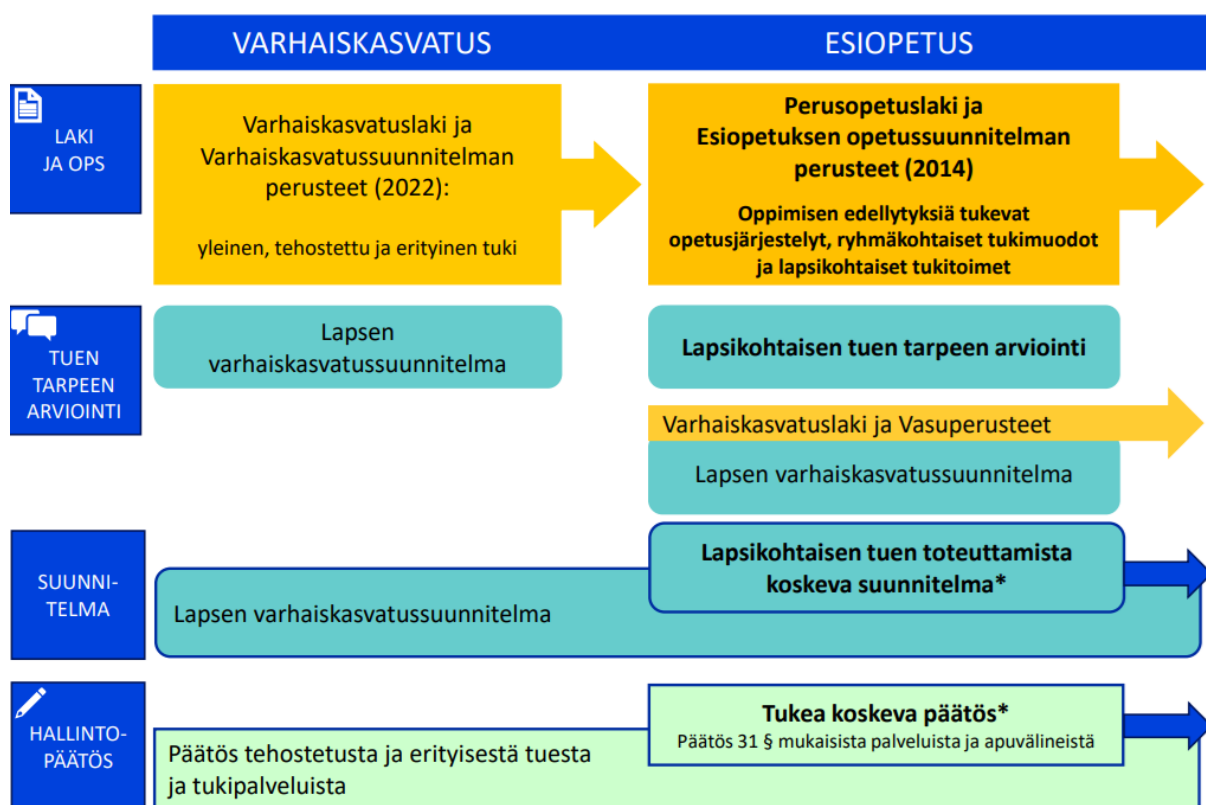
Päiväkodinjohtaja vastaa

- omien yksikköjensä ja toimipaikkojensa osalta, että lukuvuosisuunnitelmat on tehty 30.9. mennessä ja niitä arvioidaan sekä täydennetään lukuvuoden aikana vähintään kaksi kertaa ja aina tarpeen mukaan.
- Olemassa olevan resurssin tarkoituksenmukaisesta käytöstä sekä mahdollisesta lisäresurssin tarpeen arvioinnista moniammatillisessa yhteistyössä

Lukuvuosisuunnitelma tehdään yhteiselle pohjalle ja sen laatimisesta sekä tarkentamisesta vastaavat esiopetusryhmän opettajat tai erityisopettajat. Lukuvuosisuunnitelman pohja valmistuu elokuussa 2025.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut on kuvattu luvussa 3.4 (Yhteistyö siirtymävaiheissa Raumalla)

Raumalla esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus järjestetään pääsääntöisesti samassa lapsiryhmässä ja molemmista vastaa sama henkilöstö.

Luvun 5.2. käytännöt Raumalla

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden yhteistyörakenteet ja vastuut

Opetuksen järjestäjän vastuulla:

Ryhmien muodostamisessa käytetään pohjana varhaiskasvatuksen suhdelukua. Henkilöstörakenteena on pääsääntöisesti kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Erityisvarhaiskasvatuksen lastenhoitajan tai avustajaresurssin tarve arvioidaan lukuvuosittain. Integroiduista pienryhmäpaikoista päätetään lukuvuosittain erityiskasvatuksen prosessissa.

Henkilöstön täydennyskoulutusta suunnitellaan varhaiskasvatuksen vuosittaisen koulutussuunnitelman yhteydessä. Suunnitteluun osallistetaan henkilöstöä. Tämän lisäksi täydennyskoulutusta järjestetään erikseen arvioiden tarpeen mukaisesti.

Konsultoivien varhaiskasvatuksen eritvisonnettaiien resurssin iakaminen esionetusryhmiin

Toimipaikan vastuulla:

Opettajan ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö kehittäminen ja johtaminen

Olemassa olevan resurssin tarkoituksenmukainen käyttö sekä mahdollinen lisäresurssin tarpeen arviointi moniammatillisessa yhteistyössä

Ryhmän vastuulla:

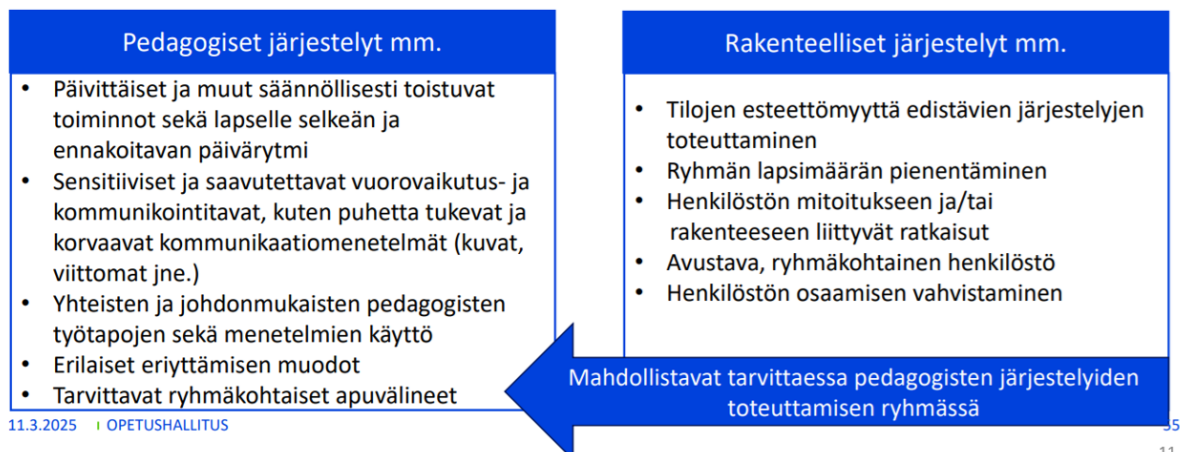
Lukuvuosisuunnitelman laatiminen

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelu ja arviointi

Monipuoliset työtavat ja oppimisympäristöt

Ensisijaisesti tuen toteuttaminen osana vertaisryhmää

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen esioppilaille

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen**Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut**

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja vastaa yleisestä tukiopetuksesta joustavissa pienemmissä ryhmissä. Toteuttaminen kuvataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmassa.

Opetuskielen tukiovetusta antaa pääsääntöisesti ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Opetuskielen tukiovetusta ja konsultaatiota voi antaa myös s2 –opettaja. Toteuttaminen kuvataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmassa.

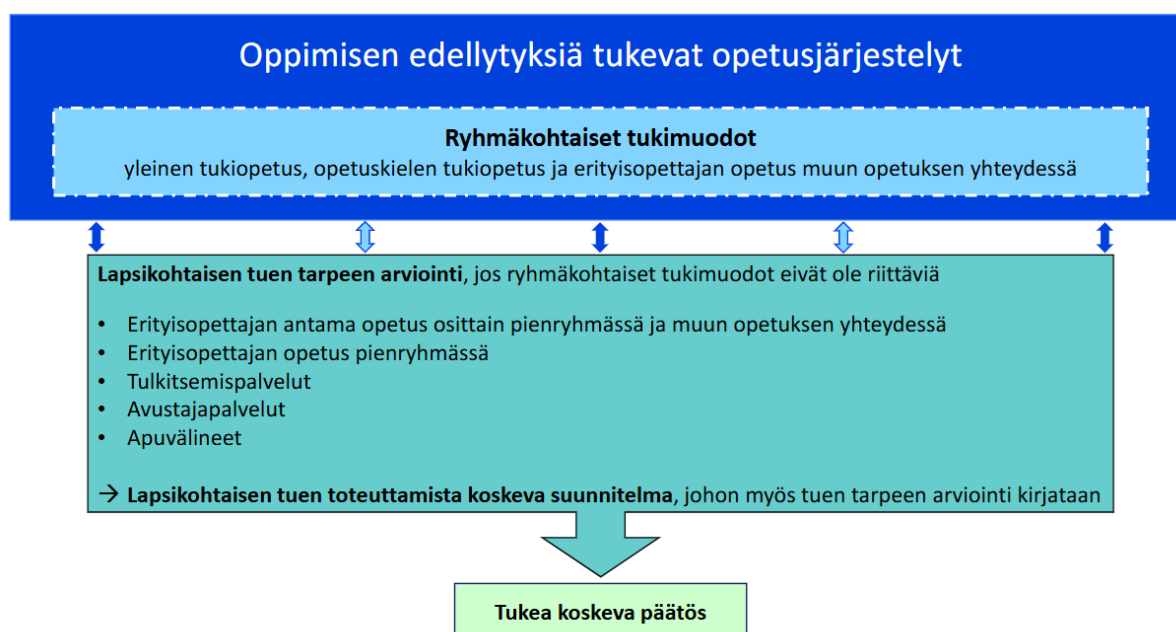
Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai yksikön varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi henkilöstöä tai antaa opetusta muun opetuksen yhteydessä koko ryhmälle tai pienryhmälle. Toteuttaminen kuvataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmassa.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot:

Opettajan antama yleinen tukiovetus	Opettajan antama opetuskielen tukiovetus	Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä
- tavoitteena lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeminen - kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin - ryhmän toiminnan eriyttämistä - annetaan joustavissa pienemmissä ryhmissä - voidaan antaa ennakkoivasti ja vastata myös lasten sairaspöissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin	- tavoitteena lasten opetuskielen taidon vahvistaminen - järjestetään siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä - annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kun on tarpeen - suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien ja suomi/ruotsi toisena kielenä - opetuksen näkökulmat	- erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta - kohdennetaan koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella - toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa - mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille
		Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle.

11.3.2025 | OPETUSHALLITUS

Luvun 5.3. käytännöt Raumalla

2.4.2025 | OPETUSHALLITUS

41

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja toteutettujen opetusjärjestelyjen arvioinnista. Arviointia tehdään säännöllisesti lukuvuosisuunnitelmaan.

Mikäli todetaan, että jonkun lapsen kohdalla ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittävät, ryhmän opettajat käynnistävät lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnin ja suunnittelun tarvittaessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelija-huoltolain mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa.

Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnin ja suunnittelun tekee ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja (Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma –lomake) Päikky-järjestelmään. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tarvittaessa arviointiin ja suunnitelman tekemiseen. Lapsikohtaisten tukitoimien suunnitelman perusteella päätöksen lapsikohtaisista tukitoimista tekee varhaiskasvatusjohtaja. Päätös lähetetään tiedoksi huoltajille, ryhmän varhaiskasvatuksen opettajille, varhaiskasvatuksen erityisopettajalle ja päiväkodinjohtajalle.

Lapsikohtaisia tukitoimia varten varhaiskasvatuksen opettajalle ja mahd. varhaiskasvatuksen erityisopettajalle on mahdollistettava riittävästi yhteistä suunnittelu- ja arviointiaikaa huomioon tämän työvuorosuunnittelussa.

Mikäli lapsi on saanut ennen esiopetusvuotta varhaiskasvatuksessa tulkitsemispalveluja tai hänellä on ollut käytössä apuvälineitä, voidaan hänelle tehdä päätös lapsikohtaisista tukitoimista ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Lapsikohtaiset tukitoimet:

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

- opetuksen suunnittelun lähtökohtana lapsen yksilölliset tarpeet
- pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai lukuvuoden pituinen jakso
- pienryhmällä tarkoitetaan esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi → pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä
- opetusta voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista

Erityisopettajan opetus pienryhmässä

- toteutetaan kokoaikaisesti
- pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan
- sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus

Tulkitsemispalvelut

- viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavat tulkitsemispalvelut
- oikeus lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi.
- järjestetään lapsen tarpeiden mukaan

Avustajapalvelut

- annetaan tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen
- lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa
- avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden

Apuvälineet

- tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti
- opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti
- apuvälineet ovat osa opetusvälineitä

27.3.2025 Opetushallitus

Luvun 5.4. käytännöt Raumalla

Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa

Mikäli lapsella on todettu tarve lapsikohtaisiin tukitoimiin, keskustellaan huoltajien kanssa ennen prosessin aloittamista. Lapsi osallistetaan prosessiin kysymällä häneltä mieluisia asioita esiopetuksesta. Huoltajia kuullaan kirjallisesti (huoltajien allekirjoitus Rauman kuulemislomakkeeseen). Kuuleminen ja päivämäärä kirjataan lapsikohtaisten tukitoimien suunnitelmaan. Huoltajien kuuleminen on ryhmän opettajien vastuulla.

Tukea suunniteltaessa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- Lapsi ja huoltaja osallistetaan tuen suunnittelussa ja heidän näkemyksensä otetaan vastaan ymmärtäen ja kunnioittaen. Koti on vastuussa lapsen tukemisesta esiopetuksen ohella.
- Esiopettaja on aloitteellinen huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön suhteen ja kertoo vanhemmille heti, mikäli lapsen oppimisessa ja/tai kasvussa kohdataan haasteita.
- Tukea suunniteltaessa pyritään löytämään ”yhteinen kieli” ja opastamaan lasta ja huoltajaa tuen mahdollisuuksista selkeästi ja ymmärrettävästi
- Keskustelun tarkoituksena on olla hienotunteista mutta rehellistä, jotta huoltaja saa kuvan lapsesta oppijana ja ryhmässä toimijana

Yhteistyöhön kuuluu esiopetuksen puolelta hyvä ja täsmällinen tiedottaminen, mutta yhteistyö ei voi koostua vain siitä. Tiedonkulun tulee olla kaksisuuntaista. Tuen suunnitteluun kuuluu myös henkilökohtainen kohtaaminen.

Opiskeluhoilopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet

Rauman kaupungin Opiskeluhoilosuunnitelma (<https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2024/09/opiskeluhoilosuunnitelma-2023.pdf>) koskee sekä esi- että perusopetusta ja siihen liittyen on perustettu esi- ja perusopetuksen yhteisiä yhteisöllisiä opiskeluhoiloryhmiä, joissa on edustus esi- ja perusopetuksesta sekä Satakunnan hyvinvointialueelta.

Esiopetusyksikön ollessa fyysisesti koulun yhteydessä niiden yhteisöllisen opiskeluhoilon toiminta on yhdistetty. Itsenäisinä yksikköinä toimiville esiopetusyksiköille- ja -ryhmille on nimetty koulujen yhteydessä toimivat vastuuesiopetusyksiköt, joiden kautta heidän yhteisöllinen opiskeluhoilotoimintansa toimii.

Vastuuesiopetusyksiköiden kuuluu tiedottaa opiskeluhoiloryhmän toiminnasta alueensa irrallisia yksiköitä sekä tarpeen vaatiessa tuoda heidän esille nostamia asioita ryhmän käsiteltäväksi. Koulujen on työskentelyssään huomioitava myös esiopetukselle tarpeelliset asiasisällöt ja esiopetusyksiköiden vastuuhenkilöiden on etukäteen ilmoitettava rehtoreille heidän toimintaansa liittyvät opiskeluhoiloryhmissä käsiteltävät asiasisällöt.

Lapsella on oikeus yksilökohtaisen opiskeluhoilon palveluihin opiskeluhoilosuunnitelman mukaisesti.

Jos lapsella on tarve psykologin palveluille, tekee varhaiskasvatuksen erityisopettaja palvelupyynnön perhekeskus Etelätuulen psykologeille. Puhe- ja toimintaterapeutille palvelupyynnön tekee varhaiskasvatuksen erityisopettaja neuvolan terveydenhoitajan kautta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi myös viedä lapsen tukeen liittyvän asian perhekeskuksen perustason kuntoutustyöryhmään, jota kautta lapsi voi päästä jatkotutkimuksiin.

Lapsen kuntoutusta voidaan toteuttaa esiopetuksen aikana mahdollisuuksien mukaan huomioiden esimerkiksi esiopetuksen tilat ja henkilöstöresurssi.

Perhekeskuspalvelujen kanssa tehtävää yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti koontuvassa perhekeskustyöryhmässä. Työryhmässä luodaan vuosittain tavoitteita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseen liittyen. Työryhmä on yksi lasten, nuorten ja perheiden monialaisista asiantuntijaryhmistä, jotka tuovat asioita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ohjausryhmään. Ohjausryhmä toimii myös opiskeluhoilon ohjausryhmänä.

Lapsen lääkehoitoa toteutetaan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti yhteistyössä terveydenhuillon henkilöstön kanssa.

Luvun 5.5. käytännöt Raumalla

Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alk.)

Käytännöt liittyen varhennettuun oppivelvollisuuteen päivitetään lukuvuoden 2025-2026 aikana.

Sairaalaopetus ja sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelu

Sairaalaopetuksen yhteistyökouluna Satakunnassa toimii Porin Tiilimäen koulu [Koulun esite](#), joka järjestää sairaalaopetusta sekä sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua. Lisätietoa konsultaatiopalvelusta ja ohjeet yhteydenottoon: [Konsultatiivinen sairaalaopetus](#)

Lapsen esiopetuksen poikkeavan järjestämisen terveydentilasta johtuvasta syystä

Huoltaja toimittaa varhaiskasvatusjohtajalle vapaamuotoisen esityksen lapsen esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Esityksen liitteeksi toimitetaan asiantuntijalausunto. Varhaiskasvatusjohtaja tekee esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä hallintopäätöksen, jonka sisältö on esiopetussuunnitelman kohdan 5.5.4. mukainen.

Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

Perusopetuksen aloittamiseen vuotta myöhemmin tarvitaan huoltajan hakemuksen liitteeksi asiantuntijalausunto. Huoltajan tekemä hakemus ja liite toimitetaan opetus- ja nuorisajohtajalle, joka tekee asiasta hallintopäätöksen.

6. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁴¹ määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettää lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia¹⁴².

Opiskeluhoollolla¹⁴³ tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto¹⁴⁴, jota opetuksen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus¹⁴⁵.

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä¹⁴⁶ lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolto esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori ja psykologipalvelut¹⁴⁷. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat¹⁴⁸.

6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma¹⁴⁹. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suun-

¹⁴¹ Perusopetuslaki 14 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

¹⁴² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1225/2020)

¹⁴³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁴⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

¹⁴⁵ YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹⁴⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

¹⁴⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

¹⁴⁸ Terveystieteidenhuoltolaki (1326/2010) 15 a § (378/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

¹⁴⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

nittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä¹⁵⁰. Opiskeluhoolltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä¹⁵¹ esiopetuksen ja opiskeluhoolltopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuollon mukainen yhteistyövelvoite¹⁵² opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää¹⁵³ opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoollto-työn tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1–5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoolltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutuminen esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan¹⁵⁴ tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoolltosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoolltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan¹⁵⁵.

Opetuksen järjestäjä vastaa¹⁵⁶ siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1–5):

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kullakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelmassa opiskeluhoolltopalvelujen ammattilaisten henkilötövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoolltopalvelujen riittävyys¹⁵⁷ huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoollto-työssä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan

¹⁵⁰ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 14 §

¹⁵¹ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 13 §

¹⁵² Terveystarkastuslaki 15 a §

¹⁵³ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 13 §

¹⁵⁴ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 13 §

¹⁵⁵ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 13 §

¹⁵⁶ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 13 §

¹⁵⁷ Oppilas- ja opiskelijahuollolaki 15 § ja 17 § ja Terveystarkastuslaki 15 §

esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoitollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa¹⁵⁸, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista¹⁵⁹.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhoitollon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien¹⁶⁰ johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitollalla¹⁶¹ tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoitollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen¹⁶². Lapsen osallisuus ja toivomukset¹⁶³ otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja

¹⁵⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 § (886/2017)

¹⁵⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

¹⁶⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §

¹⁶¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §

¹⁶² Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

¹⁶³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §

kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä¹⁶⁴.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan

- lapsen ohjaaminen opiskeluhooltopalveluihin¹⁶⁵ (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen lapsen tueksi¹⁶⁶ koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhooltokertomusten¹⁶⁷ laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhooltorekisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä¹⁶⁸. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhooltopalvelujen osallisuus¹⁶⁹ opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon monialainen yhteistyö¹⁷⁰ oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoito

¹⁶⁴ EU:n tietosuojaa--asetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetus-laki 40 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki sosiaalihoollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)

¹⁶⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)

¹⁶⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

¹⁶⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § (377/2022) ja 21 § (377/2022)

¹⁶⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

¹⁶⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

¹⁷⁰ Perusopetuslaki 4 a luku

- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen¹⁷¹lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön¹⁷², johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa¹⁷³ tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä¹⁷⁴ huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

¹⁷¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

¹⁷² Perusopetuslaki 29 §

¹⁷³ Perusopetuslaki 29 §

¹⁷⁴ Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki 25 § (88/2010) ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 §

6.2. Opiskeluhoolto Raumalla

Rauman kaupungin esi- ja perusopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma:

<https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2024/09/opiskeluhooltosuunnitelma-2023.pdf>

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹⁷⁵. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteeseen perustuvaan järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa¹⁷⁶.

7.1. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkö- tai toimipaikkakohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteeseen perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omakeinainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen¹⁷⁷ asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat erityiseen kasvatustieteeseen perustuvaan järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa

¹⁷⁵ Perusopetuslaki 7 §

¹⁷⁶ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

¹⁷⁷ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §